

MUNI
LAW

Závazkové právo

Mgr. Miloslav Hrdlička, LL.M.

Struktura přednášky

- Závazky
 - Pojem
 - Vznik závazků
 - Změna
 - Zánik
- Závazky z právních jednání
- Závazky z protiprávních jednání

Relativní majetková práva

Systematika závazkové části OZ

- *Závazky z právních jednání*
- *Závazky z deliktů*
 - **Náhrada újmy (odpovědnost)**
 - Odpovědnost za vady
 - Odpovědnost za prodlení
 - Bezdůvodné obohacení

Závazkové právo - obecně

- Spadá do oblasti relativních majetkových práv
- Vztah pojmu smlouva x závazek

- § 1721 a násl. OZ

- Věřitel x dlužník
- Pohledávka x dluh

- Právní důvody vzniku závazku (§ 1723 OZ)
 - Smlouva
 - Protiprávní jednání
 - Jiná právní skutečnost

MUNI
LAW

Smlouvy

Vznik smlouvy

- Nutné
 - Nabídka –oferta
 - Přijetí – akceptace
 - Smluvní konsensus

- Okamžik vzniku smlouvy - § 1745 OZ – když přijetí nabídky nabývá účinnosti

Předsmluvní odpovědnost

- Nově v OZ výslovná úprava
- § 1728 a násl. OZ
- Každý může jednat o smlouvě svobodně a z jejího neuzavření není nikomu odpovědný
- ALE - § 1729 OZ – dospějí-li strany tak daleko, že se uzavření smlouvy jeví jako pravděpodobné, jedná nepoctivě ta strana, která přes důvodné očekávání druhé strany v uzavření smlouvy jednání ukončí, aniž pro to má spravedlivý důvod
- Problém dokazování

Oferta

- Otázka – co je nabídkou?
 - (Invitatio ad offerendum)
- Je to jednostranné právní jednání
- § 1732 – nabídkou je takové jednání, které obsahuje podstatné náležitosti smlouvy
- Upuštěn požadavek adresnosti návrhu konkrétní osobě
- Je nabídkou vystavené zboží např. v nějakém e-shopu?

Akceptace

- § 1740 a násl. OZ
- Osoba musí včas projevit souhlas
- Pokud odchylky – nová nabídka
- Nově – pokud ovšem odchylky, které podstatně nemění podmínky nabídky, je takové jednání přijetím nabídky, pokud navrhovatel bez zbytečného odkladu takové přijetí neodmítne (§ 1740 odst. 3).

Obchodní podmínky

- § 1751 a násl. OZ
- Obecně možné používat
- § 1752 - možné sjednat jednostrannou změnu

- § 1753 – ustanovení, které druhá strana nemohla rozumně očekávat, je neúčinné pokud toto nebylo výslovně přijato.

Změna okolností

- § 1764 a násl. OZ – není to přímo projev ochrany slabší smluvní strany
- Obecně platí *pacta sunt servanda*
- Dopadá na velmi podstatnou změnu okolností, která založí v právech a povinnostech stran hrubý nepoměr

Změna okolností II.

- Předpoklady využití:
 - Dojde ke změně okolností, která musí být:
 - Podstatné
 - Změna nešla rozumně předpokládat ani ovlivnit...
 - Nároky strany:
 - Domáhat se obnovení jednání o smlouvě
 - Nedohodnou – li se strany - může určit soud změnu i zrušení závazku!!! - § 1766 OZ

Smlouva o smlouvě budoucí

- Pactum de contrahendo
- § 1785 a násl. OZ
- Závazek strany uzavřít smlouvy v uvedené lhůtě po vyzvání
- Po vyzvání – povinnost uzavřít smlouvu bez zbytečného odkladu
- V případě nevyzvání - možnost domáhat se, aby soud určil obsah smlouvy (s přihlédnutím k návrhům stran a účelu smlouvy)
- Povinnost uzavřít smlouvu zaniká (§ 1788 OZ):
 - Pokud oprávněná strana ve lhůtě nevyzve k uzavření
 - Pokud se změní okolnosti tak podstatně, že není možné uzavření smlouvy rozumně požadovat (nutnost tuto změnu bez zbytečného odkladu oznámit druhé straně)

Lichva

- Ve starém OZ – nebylo vůbec upraveno
- Současný OZ - § 1796
- Lichevní smlouvu nelze dovodit jen z výše úroků.
- Neplatná je smlouva, při jejímž uzavírání někdo zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany a dá sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém nepoměru.
- Následek – neplatnost smlouvy -
 - Absolutní nebo relativní?

Smlouvy uzavírané adhezním způsobem

- § 1798 a násl. OZ
- Vymezení pojmu
 - Domněnka – § 1798 odst. 2 OZ
- § 1799 OZ – odkaz na obchodní podmínky
 - Doložka ve smlouvě uzavřené adhezním způsobem, která odkazuje na podmínky uvedené mimo vlastní text smlouvy, je platná, byla-li slabší strana s doložkou a jejím významem seznámena nebo prokáže-li se, že význam doložky musela znát.

Smlouvy uzavírané adhezním způsobem II.

- § 1800 odst. 1 OZ – doložka, kterou lze těžko přechíst
 - Obsahuje-li smlouva uzavřená adhezním způsobem doložku, kterou lze přechíst jen se zvláštními obtížemi, nebo doložku, která je pro osobu průměrného rozumu nesrozumitelná, je tato doložka platná, nepůsobí-li slabší straně újmu nebo prokáže-li druhá strana, že slabší straně byl význam doložky dostatečně vysvětlen.
- § 1800 odst. 2 OZ – zvláště nevýhodná doložka – neplatnost (jaká?)

Úroky, záloha, závdavek

- Úroky - § 1802 a násl. OZ
 - Výše ujednána – pokud ne, úroky dle právního předpisu
 - Možnost požadovat úroky z úroků - § 1806 OZ – pouze pokud to bylo sjednáno!
- Záloha - § 1807 OZ
 - Vyvratitelná domněnka, že co dala jedna ze stran před uzavřením smlouvy, je záloha
- Závdavek - § 1808 OZ
 - Odevzdán nejpozději při uzavření smlouvy
 - Potvrzuje se uzavření smlouvy a strana, která poskytuje dává jistotu, že dluh splní
 - Možnost si závdavek ponechat

Ochrana spotřebitele

- § 1810 a násl. OZ
- Projev ochrany slabší smluvní strany
- Silné ovlivnění právem EU (zejména směrnice 2011/83/EU)

Spotřebitelské smlouvy I.

- § 1810 a násl. OZ
- Vymezení pojmu spotřebitelská smlouvy
- Obecné požadavky použitelné na jakoukoli spotř. Smlouvu (např. § 1811, 1812 atd.)

Spotřebitelské smlouvy II.

- § 1811 OZ – informační povinnost
- § 1812 OZ – výkladové pravidlo
- § 1812 odst. 2 OZ – jednostranně kogentní normy
- § 1813 OZ – zakázaná ujednání obecně
- § 1814 OZ – konkrétní zakázaná ujednání
- § 1815 OZ – pravidlo, že k zakázaným ujednáním se nepřihlíží – možnost zhojení!!!

Obecné otázky

- § 1816 OZ – tzv. doplňkové smlouvy
 - (pozor- odstavec 2. – na jaké smlouvy se vztahují)
- § 1817 OZ –
 - Zákaz požadování dalších plateb po spotřebiteli
- § 1818 OZ - lhůta k odstoupení od smlouvy
 - Není třeba uvést důvod
 - Nelze spojit žádný postih
 - Považuje se za zachovanou v případě, že v průběhu spotřebitel odešle podnikateli oznámení o odstoupení od smlouvy
- § 1819 OZ – textová podoba
 - Nově v OZ
 - Důvody pro zavedení textové podoby
 - 2 podmínky pro zachování:
 - Udaje lze uchovat
 - Opakovaně zobrazovat

Speciální případy spotřebitelských smluv upravených v OZ

Distanční smlouvy

Smlouvy uzavírané mimo obchodní prostory

Smlouvy o finančních službách

Timeshare

Distanční smlouvy

- Které smlouvy jsou distanční?
- Jaké nároky má spotřebitel u distančních smluv?
- Zejména možnost odstoupit od smlouvy - § 1829 – do 14 dnů bez udání důvodu
- § 1833 – náhrada za snížení hodnoty věci(vrácené)

Smlouvy uzavírané mimo obchodní prostory

- § 1828
- Jsou to smlouvy, které jsou uzavřeny:
 - Mimo prostor obvyklý k podnikání
 - V prostoru obvyklém, pokud k uzavření došlo bezprostředně poté, co podnikatel oslovil spotřebitele mimo tyto prostory
 - Během zájezdu organizovaného za účelem propagace a prodeje zboží
- Také možnost odstoupit podle § 1829 NOZ

Změna závazků
(§ 1879 - § 1907 OZ)

Změna závazků – základní členění

Základní dělení:

- Změny v subjektech
- Změny v obsahu závazků (a předmětu závazku)

Změny v subjektech

- Na straně věřitele
 - Postoupení pohledávky(cese)
- Na straně dlužníka
 - Převzetí dluhu
 - Přistoupení k dluhu
 - Poukázka
 - Převzetí majetku
- Institut postoupení smlouvy (mohou využít obě strany)

Postoupení pohledávky (cese)

- § 1879 - § 1887 OZ
- Terminologie:
 - Postupitel – původní věřitel
 - Postupník – nabyvatel
- Možné postoupit celou pohledávku i část
- Není nutná písemná forma (ale doporučuji)
- Postoupením přechází i příslušenství (§ 513 NOZ) pohledávky a další práva s ní spojená (včetně zajištění)

Postoupení pohledávky II.

- Postoupit lze pohledávky, které lze zcizit – možné vyloučit ujednáním dlužníka a věřitele
- § 1887 OZ – tzv. globální cese
 - Nově v OZ
 - Možné postoupit soubor pohledávek, které musí být dostatečně určeny

Převzetí dluhu

- § 1888- § 1891 OZ
- Není nutná písemná forma
- Ujednání mezi dlužníkem a novým dlužníkem – nutný souhlas věřitele

- Nový dlužník –
 - Nemění se obsah závazku
 - Má všechny námitky jako původní dlužník

Přistoupení k dluhu

- § 1892 OZ
- Vzniká solidarita mezi původním dlužníkem a novým dlužníkem (přímo ze zákona)
- § 1892/2 OZ – ochrana třetí osoby, která zajistila dluh původního dlužníka (obecně nelze uplatnit pokud neplní nový dlužník – výjimka – souhlas této třetí osoby)

Převzetí majetku

- § 1893- § 1894 OZ
- Není nutný souhlas věřitele
- Pokud někdo převezme veškerý majetek nebo jeho část, stává se společně a nerozdílně se zcizitelem dlužníkem z dluhů, které s převzatým majetkem souvisí – ovšem ne všechny, ale subjektivní hledisko – o kterých věděl, nebo musel vědět.
- Limitace – max. do hodnoty majetku
- Odstavec 2 . – speciální úprava u osob blízkých (vymezení osob blízkých - § 22 OZ)

Postoupení smlouvy

- § 1895 - § 1900 OZ
- Obě strany smlouvy mohou využít
- Možné převést práva a povinnosti ze smlouvy(i části) za podmínek:
 - Umožní to povaha smlouvy
 - Souhlas druhé strany
 - Nebylo dosud plněno
- Účinky - § 1898 a 1899 OZ
 - Zejména osvobození postoupitele od svých povinností okamžikem účinnosti smlouvy

Změny v obsahu závazků

- Základní členění
 - Novace
 - OZ – i narovnání
 - Prodlení dlužníka (mora debitoris)
 - Prodlení věřitele (mora creditoris)

Novace

- § 1902 OZ (pozor nutné podívat i na společné ustanovení - § 1906 a § 1907 OZ)
- Není nutná vždy písemná forma
- Výslovně zakotveno základní pravidlo, že se ruší původní závazek, ale pokud může obstát ten původní, tak vyvratitelná právní domněnka, že nebyl zrušen – vhodné výslovně zmínit v dohodě

Narovnání

- § 1903 a násl. (pozor nutné podívat i na společné ustanovení - § 1906 a § 1907 OZ)
- Strany se dohodnou na úpravě vzájemných práv a povinností vzniklých původním závazkem
- Účinky pro věcná práva zapsaná ve veř. seznamu – zápisem do seznamu

Prodlení věřitele

- § 1975 a násl. OZ (pozor společná ustanovení § 1977 a násl. OZ) – tedy u zániku závazků, ale vhodnější je řídit ke změnám
- Věřitel je v prodlení pokud:
 - Nepřijal řádně poskytnuté plnění
 - Neposkytl součinnost k řádnému splnění
- **Následky:**
 - Nemůže dojít k prodlení dlužníka (§ 1968 NOZ)
 - Věřitel nese nebezpečí škody na věci – neplatí, pokud by ji způsobil dlužník

Prodlení dlužníka

- § 1968 a násl.
- Nutné splnit řádně a včas
- Nároky-
 - Splnění
 - Odstoupení od smlouvy

- Možné požadovat úroky z prodlení

Zánik závazků
(§ 1908- § 2009 OZ)

Zánik závazku – základní členění

- Zánik závazku s uspokojením věřitele
- Zánik závazku bez uspokojení věřitele

- Na základě jednostranného právního jednání
- Na základě dvoustranného právního jednání
- Na základě právní události
- Na základě složené právní skutečnosti

Způsoby zániku závazku jednostranným právním jednáním

- Splnění dluhu
- Uložení do úřední úschovy
- Odstoupení od smlouvy
- Výpověď

Splnění dluhu

- Nutné splnit řádně a včas
- § 1908 a násl. OZ
- Kvitance – potvrzení o splnění dluhu - § 1949 NOZ
- § 1980 – Fixní závazek

Uložení do úřední úschovy

- § 1953 OZ – tzv. náhradní splnění
- Věřitel není přítomný, Odmítl plnění, Není jasné, kdo je věřitel
- Náklady na uložení
- Notifikační povinnost soudu

Odstoupení od smlouvy

- § 2001 a násl. OZ
- Obecně možné využít v případech stanovených zákonem nebo ujednaných stranami
- Porušení smlouvy podstatným a nepodstatným způsobem
- Závazek zaniká ex tunc

Výpověď

- § 1998 OZ
- Obecně možné využít v případech stanovených zákonem nebo ujednaných stranami
- Účinky ex nunc

Způsoby zániku závazku dvoustranným právním jednáním – výběr:

- Dohodou
- Prominutí dluhu
- Sjednání odstupného

Dohoda

- § 1981 OZ
- Bez vzniku nového závazku

Prominutí dluhu

- § 1995 a násl. OZ
- Věřitel promine dluh – vyvratitelná domněnka souhlasu dlužníka

Odstupné

- § 1992 OZ
- Ujednání stran o tom, že jedna z nich může závazek zrušit zaplacením odstupného
- Následky – ruší se závazek obdobně jako u odstoupení od smlouvy

Způsoby zániku závazku právní událostí – výběr:

- Nemožností plnění
- Smrtí dlužníka nebo věřitele

Následná nemožnost plnění

- § 2006 a násl. OZ
- Působí zánik závazku pouze v případě, že se dluh stal nesplnitelným („objektivně“)
- § 2008 OZ – notifikační povinnost, náhrada škody

Smrt dlužníka a věřitele

- § 2009 a násl. OZ
- Zánik závazku pouze v některých případech
- U smrti dlužníka – pokud se jedná o plnění, které mohlo být provedeno pouze dlužníkem
- U věřitele – pouze pokud bylo plnění omezeno na jeho osobu

Zajištění závazku

- Zajištění:
 - § 2010 a násl. OZ – vybrané instituty:
 - Jistota
 - Ručení
 - Utvrzení dluhu –
 - Smluvní pokuta
 - § 2048 a násl.
 - § 2051 – moderační právo soudu
 - Uznání dluhu
 - Písemná forma
 - Co do důvodu a výše

Jednotlivé vybrané smluvní typy

Kupní smlouva

- Strany smluvního vztahu
 - Prodávající, který se zavazuje odevzdat věc
 - Kupující, který se zavazuje zaplatit za věc
- Jedná se o ekvivalentní plnění
- Na jedné či obou stranách může vystupovat více subjektů
 - Prodávají/kupují podíloví spoluvlastníci
- Pojmovými znaky kupní smlouvy je předmět koupě a jeho cena

Předmět koupě

- Předmětem koupě může být pouze věc
 - Jak movitá, tak nemovitá
 - Nesmí se jednat o věc, se kterou se zakazuje disponovat
- Předmět může být označen individuálně, genericky, hromadně nebo i úhrnně

Cena

- Peněžitá úplata za předmět koupě
- Musí být vyjádřena v penězích
- Určuje se dohodou

- Splatnost
 - Dispozitivní ustanovení OZ – den po požádání o zaplacení
 - Jinak – při plnění, po plnění, předem apod.

Vznik kupní smlouvy

- Vznik právních úkonů
 - Návrh
 - Akceptace
 - Dohoda na obsahu

- Písemná forma je stanovena pouze pro prodej nemovité věci

Vedlejší ujednání v kupní smlouvě

– NOZ upravuje:

- Výhrada vlastnictví
- Předkupní právo
- Právo zpětné koupě

Práva a povinnosti prodávajícího

- Povinnost řádně a včas splnit
- Právo odepřít odevzdat věc, nebylo-li kupujícím zaplaceno (není-li dohodnuto jinak)
- Prodávající nese náklady odevzdání předmětu (není-li dohodnuto jinak)

Práva a povinnosti kupujícího

- Povinnost řádně a včas zaplatit
- Povinnost řádně a včas převzít předmět koupě
 - Přechod nebezpečí nahodilé zkázy

Převod vlastnického práva

- Obecně
 - Movité věci – účinností smlouvy
 - Nemovité věci – vkladem do KN
- U movitých věcí lze dohodnout i jinak

Směna

- V případě směnné smlouvy jsou obě strany v postavení kupujících i prodávajících

Darování

- Dvoustranné jednání
- Neekvivalentní plnění

- Dárce se může domáhat vrácení daru
 - Pro nouzi
 - Pro nevděk

Smlouva o dílo

- Závazek provést dílo a zaplatit za něj cenu
- Kupní smlouva x smlouva o dílo – co je předmětem (u díla činnost)
- Možnost sjednání ceny díla – pevnou částkou či rozpočtem – obecně nelze překročit
- Rozpočet zaručený – nemůže požadovat
- Rozpočet nezaručený (nezávazný) – může požadovat pokud se objeví nutnost dalších prací do rozpočtu nezahrnutých

OZ

Výprosa

Věc

užívání

bez sjednání doby

bezplatně

Výpůjčka

Nezůžitelná věc

užívání

Dočasné

bezplatně

Nájem

Nemovitá věc
Movitá
nezůžitelná

užívání

Dočasné

úplata

Pacht

Věc

užívání a **požívání**

Dočasné

úplata

Závazky z protiprávních jednání

Systematika závazkové části OZ

- *Závazky z právních jednání*
- *Závazky z deliktů*
 - **Náhrada újmy (odpovědnost)**
 - Odpovědnost za vady
 - Odpovědnost za prodlení
 - Bezdůvodné obohacení

Náhrada újmy - Obecný výklad

- NOZ používá pojem újma, který lze dělit:
- Majetková újma(škoda)
- Nemajetková újma

- Právní úprava - § 2894 a nasl. OZ

Odpovědnost za škodu – pojem a druhy

– Pojem **odpovědnosti** – sekundární právní povinnost (sankce), která vzniká subjektu, pokud porušil primární právní povinnost plynoucí ze zákona, smlouvy atd.

– ***Druhy:***

– Subjektivní odpovědnost
(možnost exkulpace)

– Objektivní odpovědnost
(možnost liberace)

– Absolutní odpovědnost

Zásada prevence

- § 2900 a násl. OZ
- Stanoveno jako povinnost každého počínat si v jednání tak, aby nedocházelo k újmě
- § 2901 OZ – povinnost zakročit na ochranu jiného má každý, kdo vytvořil nebezpečnou situaci, nebo ji má pod kontrolou
- § 2912/2 – přísnější režim pro osoby, které kdo májí zvláštní znalosti, dovednosti nebo jsou povinny pečlivostí

Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu

- Protiprávnost (Protiprávní jednání), nebo zákonem kvalifikovaná škodná událost
- Vznik škody
- Kauzální nexus
- (zavinění) – není nutným předpokladem u všech typů odpovědnosti

Protiprávnost (Protiprávní jednání), nebo zákonem kvalifikovaná škodná událost

- Protiprávnost – objektivní kategorie – rozpor s objektivním právem
- Okolnosti vylučující protiprávnost
- Jednání – jak komisivní tak omisivní (např. zanedbání dohledu)

Okolnosti vylučující protiprávnost

- Nutná obrana - § 2905 OZ
 - Bezprostředně hrozící nebo trvající útok
 - Přiměřenost
- Krajní nouze - § 2906 – 2908 OZ
 - Kdo odvrací nebezpečí újmy, není povinen k náhradě újmy v případě, že nešlo dosáhnout jinak, nebo nezpůsobil-li následek zřejmě stejně nebo více závažný
 - Tzv. omluvitelné vzrušení mysli - § 2907 NOZ
 - § 2908 OZ – náhrada účelně vynaložených nákladů a újmy i proti tomu, v jehož zájmu jednal
- Plnění zákonné povinnosti (např. plnění povinností exekutora v exekučním řízení)
- Výkon subjektivního práva (např. i z oblasti práva veřejného – možnost použití zbraně podle trestního zákona)
- Svépomoc (§ 14 OZ)
- Svolení poškozeného - možné pouze u některých práv

Škoda

- Majetková újma vyjádřitelná v penězích
- OZ rozeznává:
 - Skutečně vzniklou škodu – to o co se zmenšil, znehodnotil, zhoršil majetek poškozeného
 - Ušlý zisk – to, o co se majetek poškozeného nezvětšil

Kauzální nexus

- Příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním a škodou
- Teorie adekvátní příčinné souvislosti

Zavinění

- Vnitřní psychický stav škůdce k jeho jednání a následkům jeho jednání
- Není nezbytným předpokladem odpovědnosti (srovnej např. objektivní odpovědnost, absolutní odpovědnost)

- Různé formy:
 - Nedbalost
 - Vědomá
 - Nevědomá
 - Úmysl
 - Přímý
 - Nepřímý
- OZ – domněnka nedbalosti – nedbalosti – ostatní je třeba prokazovat (např. úmysl – § 2909 OZ, snížení náhrady soudem - § 2953 OZ)

Způsob a rozsah náhrady škody

- Změna oproti starému OZ – priorita – uvedení v předešlý stav, pokud to není možné, tak v penězích
- Hradí se jak *škoda skutečná*, tak *ušlý zisk*
- Náhradu v penězích si můžete zvolit

Jednotlivé skutkové podstaty odpovědnosti za škodu v NOZ

- Např.
 - Škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání
 - Škoda způsobená zvířetem
 - Škoda způsobená vadou výrobku
 - Škoda na odložené věci

Nemajetková újma a její náhrada

- Vzniká zejména v případě zásahu do osobnostních práv člověka
- Může existovat vedle újmy majetkové
- Zvláštní případ – újma § 2543 odst. 1 OZ

Rozsah náhrady nemajetkové újmy

- Přiměřené zadostiučinění - § 2951/2 OZ
- Není nutné vždy v penězích – primárně tzv. imateriální satisfakce
- Moderační právo soudu - § 2953 OZ – dopadá pouze na náhradu škody

Rozsah náhrady nemajetkové újmy II.

- § 2971 OZ
- Tzv. sekundární oběti
- Pozor – nesmí to být „z naštvaní“

Odpovědnost státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci

- Speciální předpis - zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti státu za škodu při výkonu veřejné moci
- Charakter odpovědnosti - objektivní
- Jedná se o škodu způsobenou
 - Rozhodnutím
 - Nesprávným úředním postupem
- Regresní náhrada, pokud je způsobena zaviněně

Děkuji za pozornost.